

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA ŠILTNAMIO EFEKTĄ SUKELIANČIŲ DUJŲ IŠMETIMO LEIDIMŲ PASKIRSTYMAS, NAUDOJIMAS IR PREKYBOS SISTEMA

2012 m. rugpjūčio 6 d. Nr. VA-P-20-9-11
Vilnius

Auditas atliktas, vykdant 2011-11-07 pavedimą Nr. P-20-9

Auditą atliko valstybinių auditorių grupė:

Antanas Aliulis (grupės vadovas)

Vaida Barizienė

Bronius Kurkutis

Auditas pradėtas 2011-11-07

Auditas baigtas 2012-08-06

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti

Valstybės kontrolės interneto puslapyje

adresu www.vkontrole.lt

SANTRAUKA

Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė kartu su Danijos, Latvijos, Lenkijos, Norvegijos ir Suomijos aukščiausiosiomis audito institucijomis dalyvauja tarptautiniame audite „Šiltnamio efektą sukeliančių dujų prekybos sistema“, kurio tikslas išsiaiškinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų prekybos sistemos, siekiant sumažinti taršos emisijas, efektyvumą, švarios plėtros ir bendrai įgyvendinamų projektų efektyvumą ir išanalizuoti, kaip veikia šiltnamio efektą sukeliančių dujų registras.

Auditas atliekamas pagal audite dalyvaujančių šalių aukščiausiųjų audito institucijų 2012 m. sausio mėnesį pasirašytą susitarimą.

Audito tikslas – įvertinti, ar efektyviai veikia šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo leidimų paskirstymo, naudojimo, prekybos ir registro sistemos.

Išvados:

1. Lietuvos Respublika 2010 m. sumažino šiltnamio efektą sukeliančių dujų metinį kiekį 56,9 proc., palyginti su baziniu kiekiu, buvusiu 1990 m., taigi vykdo įsipareigojimus, numatytus Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijoje ir Kioto protokole (žr. 1.1 poskyrį).

2. Lietuva vykdo Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje įvardytą siekį, kad į atmosferą išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis didėtų ne mažiau kaip du kartus lėčiau, negu auga šalies bendrasis vidaus produktas (per 2005–2010 m. laikotarpį BVP išaugo 27,2 proc., o išmetimai sumažėjo 10,1 proc.). Nepaisant to, Lietuvoje yra poreikis investuoti į šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimus mažinančias priemones, tačiau valstybės ir veiklos vykdytojų galimybės yra ribotos (žr. 1.2 poskyrį).

3. Nacionalinis apyvartinių taršos leidimų planas ir kiekvienu laikotarpiu mažinamas šaliai skiriamų apyvartinių taršos leidimų skaičius skatina veiklos vykdytojus mažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį (žr. 2.1 poskyrį).

4. 2008–2011 m. veiklos vykdytojams paskirstyta 31,3 mln. apyvartinių taršos leidimų, tačiau veiklos vykdytojai jų visų nepanaudojo ir turi apie 7,4 mln. leidimų perteklių. Jis susidarė sumažėjus šalies BVP, išaugus elektros energijos importui ir išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekiui nepadidėjus tiek, kiek buvo planuota (žr. 2.2 ir 2.4 poskyriai).

5. Pasitaiko atvejų, kai veiklos vykdytojai lėšas, gautas pardavus apyvartinius taršos leidimus, panaudoja priemonėms, tiesiogiai nesusijusioms su šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimų mažinimu, ne laiku atsiskaito už lėšų panaudojimą ir ne visuomet ataskaitose pateikia

teisingus duomenis. Regioninių aplinkos apsaugos departamentų vykdoma lėšų panaudojimo kontrolė nepakankama, kad būtų išvengta tokių atvejų (žr. 2.4 poskyrį).

6. Aplinkos ministerija 2010–2011 m. planavo gauti apie 450 mln. Lt, o 2012 m. – apie 298 mln. Lt pajamų. Nuo 2011 m. iki 2012 m. liepos 20 d. į Specialiąją klimato kaitos programą gavo apie 252 mln. Lt pajamų, iš kurių iki 2011 m. pabaigos panaudojo 0,2 mln. Lt. Šios lėšos turėjo būti skirtos projektams, mažinantiems šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, tačiau dėl negautų planuotų pajamų ir vykstančio projektų parengimo, projektų įgyvendinimas atidedamas vėlesniam laikotarpiui (žr. 2.3 poskyrį).

7. Vykdydama Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą Nr. 280/2004/EB, Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos ir Kioto protokolo bei šalių konferencijose patvirtintus sprendimus (15/CMP.1, 16/CMP.1 ir 19/CMP.1), Lietuva kasmet teikia nacionalines išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio apskaitos ataskaitas Europos Komisijai ir Jungtinių Tautų Bendrosios klimato kaitos konvencijos sekretoriatui. Aplinkos ministerijos vykdytos priemonės neužtikrino, kad laiku būtų pašalinti pasikartojantys netikslumai metinėse nacionalinėse išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio apskaitos ataskaitose, todėl Kioto protokolo Suderinamumo komiteto užtikrinimo skyrius 2011-12-21 pritaikė sankciją – apribojo Lietuvos teisę dalyvauti įgyvendinant lanksčiuosius mechanizmus ir dalį Lietuvos nacionalinio šiltnamio efektą sukeliančių dujų registro funkcijų. Tai sukėlė neigiamas pasekmes:

7.1. veiklos vykdytojai nuo 2011-12-21 iki 2012-06-20 negalėjo prekiauti apyvartiniais taršos leidimais ir Kioto vienetais su užsienio šalimis (žr. 3.2 poskyrį);

7.2. Lietuvos Respublika nuo 2011-12-21 iki apribojimų atšaukimo negali prekiauti nustatytosios normos vienetais ir gali neturėti galimybių gauti lėšų į Klimato kaitos specialiąją programą (žr. 3.2 poskyrį).

8. Šiuo metu bendrai įgyvendinamiems projektams skirto rezervo likutis sudaro apie 13,2 proc., o nepanaudota dalis planuotų nustatytosios normos vienetų, taip pat skirtų bendrai įgyvendinamiems projektams, sudaro apie 27,7 proc., tačiau įmonėms trūksta papildomos informacijos apie bendrai įgyvendinamų projektų rezervą, projektų vystymo galimybes ir laisvus taršos mažinimo vienetus (žr. 4.2 poskyrį).

Rekomendacijos:

Siekiant pagrindinio prekybos išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų taršos leidimais ir bendrai įgyvendinamų projektų tikslo – sumažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį – rekomenduojame:

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai:

1. Patikslinti Klimato kaitos valdymo finansinių instrumentų įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus, kurie yra susiję su veiklos vykdytojų lėšų, gautų už perleistus apyvartinius taršos leidimus, panaudojimu ir Kioto vienetų paskirstymo ir panaudojimo ataskaitų teikimo tvarkos vykdymu:

1.1. sustiprinti lėšų, skirtų išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo priemonių įgyvendinimui, naudojimo priežiūrą ir kontrolę (žr. 5 išvadą);

1.2. numatyti praėjusiais metais nepanaudotų lėšų likučių apskaitos ir įtraukimo į kasmetines ataskaitas būdus (žr. 5 išvadą).

2. Imtis priemonių, kurios leistų operatyviau paskirstyti ir panaudoti Klimato kaitos specialiosios programos lėšas (žr. 6 išvadą).

3. Siekiant išvengti šiltnamio efektą sukeliančių dujų apskaitos ir ataskaitų sudarymo nesklandumų, peržiūrėti šiltnamio efektą sukeliančių dujų metinių ataskaitų pateikimo tvarką, stiprinti institucinius pajėgumus (žr. 7 išvadą).

4. Imtis priemonių, kad ateityje daugiau įmonių sužinotų apie galimybes vykdyti bendrai įgyvendinamus projektus ir, ES patvirtinus teisės aktus, reglamentuojančius bendrai įgyvendinamų projektų vykdymą 2013–2020 m. laikotarpiu, įvertinti poreikį skatinti bendrai įgyvendinamų projektų vystymą Lietuvoje ir prireikus užtikrinti, kad informacija, susijusi su bendrai įgyvendinamų projektų vykdymu, būtų skelbiama ne tik Aplinkos ministerijos ar jai pavaldžių institucijų tinklalapiuose, bet ir Energetikos, Susisiekimo, Ūkio ir Žemės ūkio ministerijų tinklalapiuose, kurios kartu su Aplinkos ministerija įgaliotos administruoti projektus (žr. 8 išvadą).